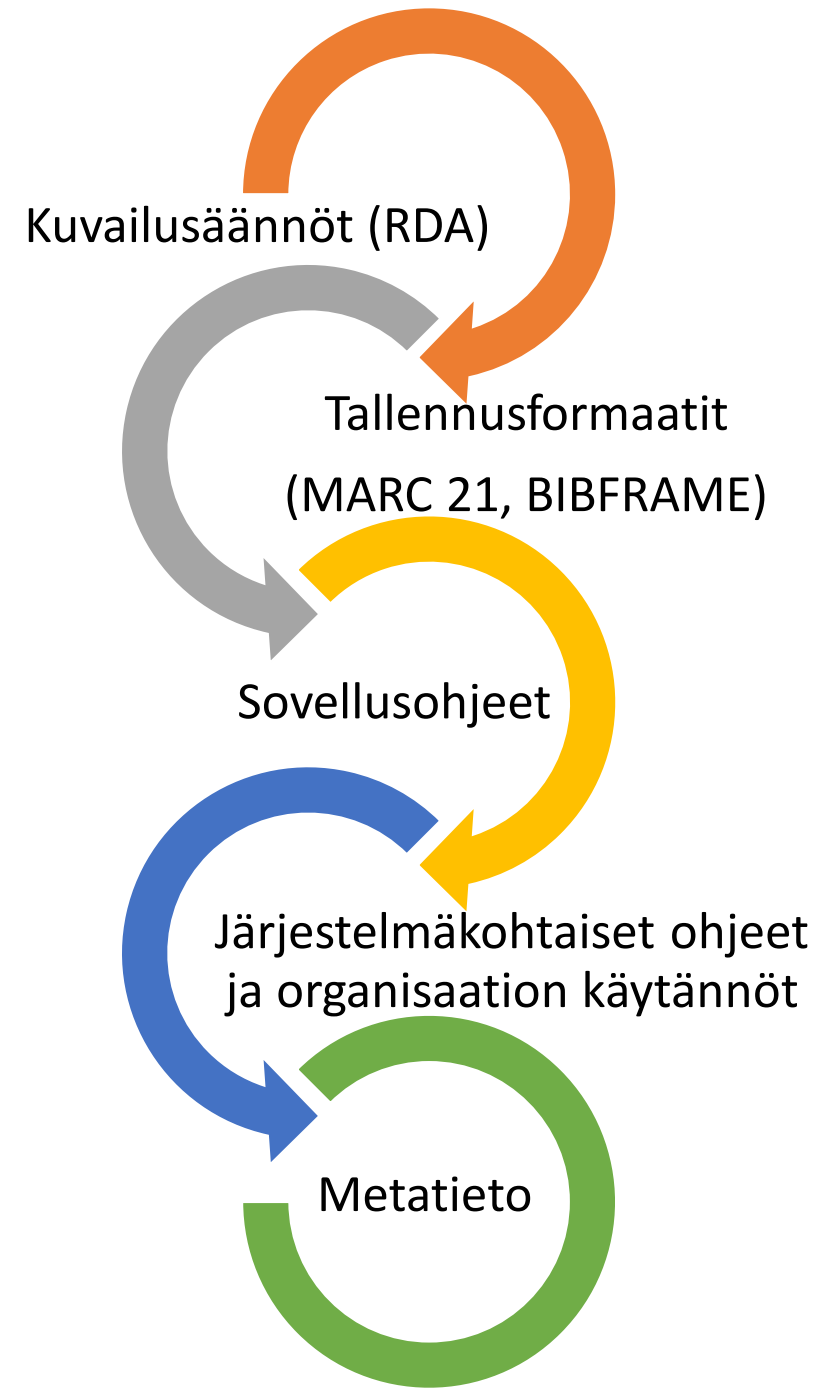

Kuvailun kokonaisinfrastruktuuri - kuvailun ohjaus ja Kansalliskirjaston palvelut kuvailun tukena

Minna Kantanen
tietoasiantuntija

Kansainväliset standardit ohjaavat kuvailua

- Kuvailusäännöt määrittelevät mitä tietoja kuvailun kohteista tallennetaan
- Formaatti on väline, jolla sääntöjen määrittelemät kuvailutiedot tallennetaan
- Sovellusohjeet ovat käytännön ohjeita kuvailijalle siitä, miten sääntöjen määrittelemät kuvailutiedot tallennetaan

Kuvailusäännöt

- ohjaavat kuvailun sisältöä
- määrittelevät kuvailtavat aineistot
 - mikä on monografia, nuottijulkaisu, kartta ...
- määrittävät, mitä tietoelementtejä kuvailtavista aineistoista tallennetaan
 - nimeke, vastuullisuustiedot, julkaisutiedot, painos, sarjatiedot ...
- ohjaavat, miten kuvailutiedot merkitään
- määrittelevät yhtenäisten hakutietojen muodostamista (auktorisoidut muodot)

- Suomessa käytössä RDA-kuvailuohjeet [RDA Toolkit](#)
 - käännetty suomeksi, käytettävissä kansallisella lisenssillä
 - mukana suomalaisia linjauksia

Metatiedon tallennusformaateista

- Metatieto tallennetaan koneluettavaan muotoon tallennusformaatilla
- Koneluettavuus mahdollistaa tietueiden vaihdon, konversiot formaatista toiseen ja korjaukset tietueisiin
- Kansalliskirjastolla ylläpitovastuu: MARC 21, Dublin Core, Onix (BIBFRAME?)

MARC 21

BIBFRAME

Dublin Core
ONIX

SKOS

PREMIS

METS

MODS

MIX

LIDO

EAD

EDM

Metatiedon tallennusformaateista 2

Dublin Core

- Kansainvälinen, erityisesti digitaalisten julkaisujen kuvailuun kehitetty formaatti
- Käytössä julkaisuarkistoissa

ONIX (**O**nline **I**nformation **eX**change)

- Kirja-alan toimijoiden formaatti tuotetietojen välittämistä varten
- Kansalliskirjasto vastaa formaatin bibliografisen kuvailun elementeistä ja Kirjavälitys kaupallisista elementeistä

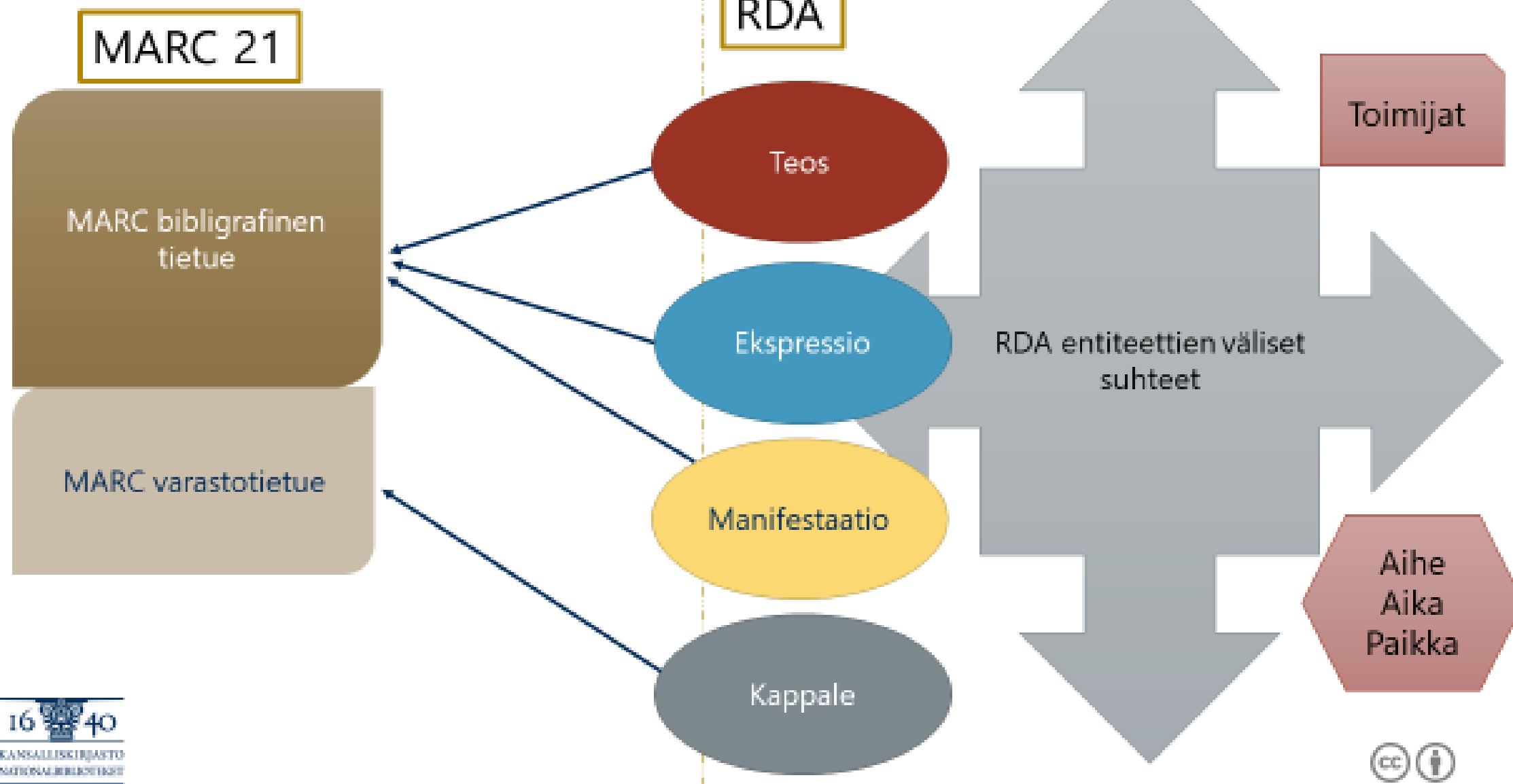
MARC 21 (Machine Readable Cataloging)

- Kongressin kirjaston ylläpitämä – [MARC 21 Concise Formats](#)
- Kentät 000-999 ja osakentät (0-9, a-z), kiinteämittaiset koodikentät ja vaihtuvamittaiset, indikaattorit, välimerkit
- Korttiluettelon perustuva tietomalli – perusyksikkö on tietue
- MARC 21 yhtenäisformaatti sisältää kolme eri formaattia
 - Bibliografiset tiedot
 - Auktoriteettitiedot
 - Varastotiedot
- Edelleen kirjastomaailman tärkein formaatti
 - Käytössä myös RDA-kuvailussa, vaikka tietomalli poikkeaa RDA:n tietomallista
 - > siksi MARC-formaattia täydennetään jatkuvasti RDA-kentillä

BIBFRAME

- MARCin seuraaja Kongressin kirjastossa
- BIBFRAMEn tietomalli yhteensopivampi RDA:n kanssa kuin MARC
- BIBFRAMElla tallennetaan linkitettyä data
- Erilaisia BIBFRAME-versioita: LibrisXL, Share-VDE
- BIBFRAMEn tietomallia tutkitaan osana Kansalliskirjaston Linkitetty kirjastodata –projektia
 - Projektissa laaditaan kansallinen linkitetyn kirjastodatan tietomalli, joka sisältää:
 - kansallisten kuvailun asiantuntijaryhmien määrittelemät pakolliset RDA-kuvailuelementit
 - kuvailuohjeissa määritellyt kansalliset kuvailukäytännöt
 - > sovellettavissa myös Melindan tulevassa alustaratkaisussa

MARC 21 vs. RDA tietomalli

Työtiedot Henkilöt Luo

RDA-sovellusohje

Aloitussivu

RDA-kuvaileu MARC 21 -formaattilla

Lisännyt Teemu Kalkonen, viimeksi muokannut Minna Kantanen 2022-04-19

Hae ohjesivustolta

Tältä sivustolta löytyvät ohjeet MARC 21 -formaattilla tallennettavaan RDA-kuvaileuun. Monet näistä käytännön ohjeista on alun perin laadittu Melinda metatietovarannossa tehtävää kuvaileu varten. Kuvaileun yhtenäisyyden ja metadatan yhteentoimivuuden kannalta on suositeltavaa, että näitä ohjeita käytetään kaikissa kirjastometadatta tallentavissa organisaatioissa.

Blogikirjoitukset

- Fonttiongema ratkaistu lisännyt Minna Kantanen 2022-03-16 RDA-sovellusohje
- Kuvailuryhmien RDA-sovellusohjeiden yhteinen sivusto avattu! lisännyt Minna Kantanen RDA-sovellusohje 2022-01-18

- 2022 otettiin käyttöön yhteinen ohjesivusto [RDA-kuvaileu MARC 21 -formaattilla](#)
- Sisältää kootusti kaikki ohjeet MARC 21 -formaattilla tallennettavaan RDA-kuvaileuun
 - RDA-sovellusohjeet
 - Aineistokohtaiset työohjeet ja lisäohjeita kuvaileutietojen merkitsemistä
 - Sisällönkuvailuopas
 - Toimijakuvaileuohje linkitetty sivustolle

Ohjeuudistuksen taustaa

- Pitkään odotettu uudistus, nyt kaikki kuvailuohjeet yhdessä paikassa
 - Navigointi eri ohjeiden välillä helppoa
- Pääosa ohjeista on alun perin laadittu Melinda metatietovarannossa tehtävää kuvailua varten
- Sivuston ohjeita ylläpitävät KUMEA, Muusa ja Sisku sekä Kansalliskirjaston Toimijakuvailupalvelu (Toiku)
 - Kansalliskirjastolla koordinoiva rooli
- Kuvailun yhtenäisyyden ja metadatan yhteentoimivuuden kannalta on suositeltavaa, että ohjeita käytetään kaikissa kirjastometadatta tallentavissa organisaatioissa

Kansalliskirjaston palvelut kuvailun tukena

Kansalliskirjasto


```
graph TD; A[Kansalliskirjasto] --> B[Kirjastoverkkopalvelut]; A --> C[Tutkimuskirjasto]; B --> D["FinELib-palvelut<br/>Finna-palvelut<br/>Julkaisemisen palvelut<br/>Kansallisbibliografiapalvelut<br/>Melinda-palvelut<br/>Tietojärjestelmäpalvelut<br/>Yhteentoimivuuspalvelut"]; C --> E["Asiakaspalvelut<br/>BOMPAC<br/>DH-tutkimus<br/>Digitointi<br/>Jean Sibelius Works<br/>Kokoelma- ja säilytyspalvelut<br/>Sanomalehtipalvelut-yksikkö<br/>Tutkimuksen palvelut<br/>Vapaakappalepalvelut"]
```

Kirjastoverkkopalvelut

FinELib-palvelut
Finna-palvelut
Julkaisemisen palvelut
Kansallisbibliografiapalvelut
Melinda-palvelut
Tietojärjestelmäpalvelut
Yhteentoimivuuspalvelut

Tutkimuskirjasto

Asiakaspalvelut
BOMPAC
DH-tutkimus
Digitointi
Jean Sibelius Works
Kokoelma- ja säilytyspalvelut
Sanomalehtipalvelut-yksikkö
Tutkimuksen palvelut
Vapaakappalepalvelut

Melindan ja kuvailuyhteistyön ohjausryhmä

Kuvailevan
metatiedon
asiantuntijaryhmä
(KUMEA)

Musiikin
metatiedon
asiantuntijaryhmä
(Muusa)

Sisällönkuvailun
asiantuntijaryhmä
(Sisku)

Kuvailustandardiryhmä
(Kusti)

Toimijakuvailun
asiantuntijaverkosto

Kuvailusääntöpalvelu

Toimijakuvailupalvelu

Formaattipalvelu

Finto-palvelu

Tunnistepalvelu

Kansalliskirjaston palvelut
kirjastoverkolle ja KAM-sektorille

KANSALLISKIRJASTO
NATIONALBIBLIOTEKET

Tavoitteena kuvailun yhdenmukaisuus ja laadukas yhteentoimiva metatieto

- Kansalliskirjasto koordinoi metatiedon yhteentoimivuutta eri tavoin
- Kansalliskirjaston eri asiantuntijapalvelut
 - Tarjoavat asiakasorganisaatioiden käyttöön standardeja, formaatteja, tunnisteita, sanastoja, ontologioita, auktorisoituja nimimuotoja, eri standardien välisiä mappauksia ja konversioita
 - Koordinoivat standardeja kansallisesti
 - Ylläpitävät kansainvälisten standardien käännöksiä
 - Osallistuvat kansainväliseen yhteistyöhön ja kehittämiseen
 - Tiedottavat palveluista
 - Antavat palveluihin liittyvää neuvonta ja koulutusta
 - Toimivat yhteistyössä eri kirjastosektorien, KAM-sektorin ja julkaisualan kanssa
 - Laajasti sisäistä yhteistyötä eri asiantuntijapalveluiden välillä

Kansalliskirjaston kuvailun asiantuntijapalvelut

Kuvailusääntöpalvelu

RDA

Tunnistepalvelu

ISBN, ISSN, ISMN, URN,
ISIL, ISNI

Yhteentoimiva
metatieto

Formaattipalvelu

MARC 21, Dublin Core,
ONIX

Toimijakuvailupalvelu

ASTERI, KANTO

Finto – sanasto- ja ontologiapalvelut

YSO, KAUNO, SLM, SEKO, Metatietosanasto,
YKL, HKLJ, UDK (supistettu versio),
erikoissanastot jne.

Kuvailukoulutuksesta

- Kansalliskirjaston koulutukset kuvailijoille
 - Kuvailusääntöpalvelu: RDA-säännöt
 - Toimijakuvailupalvelu: henkilöiden, sukujen ja yhteisöjen kuvailuun liittyvä koulutus
 - Melinda-palvelut:
 - Käytännön RDA-koulutukset mukaan liittyville kirjastoille
 - "RDA-täydennyskoulutus" – RDA:n MARC-soveltamisen koulutukset ja KUMEAn/Muusan/Siskun ohjeistuksista tiedottaminen
 - Talonmiehen tuokiot – jatkuva tuki kuvailijoille
 - Aleph-kuvailutyökaluun ja apuohjelmiin liittyvät koulutukset
- Kuvailun muutoksen koulutuksia tulossa 2022-
 - Uudistunut RDA
 - BIBFRAME

Kiitos!

Kysymyksiä? Kommenteja?

www.kansalliskirjasto.fi

minna.kantanen@helsinki.fi